

Gjennom naturen

Hva kan Munchs *Skrik* ha med fossilet *Ida* å gjøre? Eller hans litografiske serie *Alfa og Omega* med et tablå av utstoppede dyr? Slike mer eller mindre sannsynlige møter mellom Munchs kunst og naturhistorien er utgangspunktet for dette utstillingsprosjektet.

Museets største satsing i 2014 er *Gjennom naturen*. Det sammensatte prosjektet rommer blant annet en stor utstilling på Munch-museet og i Botanisk hage. Det er første gang Munch-museet samarbeider med Naturhistorisk museum på Tøyen, som i år feirer sitt 200-års jubileum. Vi er veldig glade og takknemlige for interessen og ressursene de har lagt inn i utviklingen av prosjektet. Dette gjelder ikke minst muligheten til å låne gjenstander fra deres samlinger til utstillingen på Munch-museet. Sammen lager vi dessuten en «Munch-sti» i Botanisk hage. Deres levende samlinger blir dermed også en del av prosjektet.

Utgangspunktet for det hele er ønsket om å utforske Munchs kunst i et naturhistorisk perspektiv. Det er vanligvis kunsthistorie og andre humanistiske disipliner som danner rammen for museets arbeid med Munchs kunst. I dette tilfellet ser vi hans verk i forhold til vitenskaper som geologi, paleontologi, kosmologi, zoologi og botanikk. Konkret bringer vi inn fossiler, mineraler, utstoppede dyr eller dyr på glass, samt vitenskapelige bøker, illustrasjoner og plansjer.

Munchs forestillingsverden var preget av de biologiske tenkemåtene og naturvitenskapelige gjennombruddene i hans egen tid. Han var relativt oppdatert på dette feltet, alt fra August Strindbergs høyst spekulative teorier til den tyske zoologen og filosofen Ernst Haeckels «enhetslære». Og det opplagte: Darwins evolusjonsteori. Først og fremst anvendte Munch dette nokså fritt som kilder til sin personlige livsanskuelse. Det kommer til uttrykk i hans begreper om «stoffveksling» og «krystallisasjon», og mange av hans bilde-motiver er gjennomvevet av dette tankegodset.

Utstillingsideen til *Gjennom naturen* finnes på mange måter i konsentrert form i et verk som det monumentale *Forskerne* i Munch-museets foredragssal. I sentrum av bildet sitter en frodig kvinne som holder et barn til brystet. Hun er som livet selv, og er omgitt av barn og unge som aktivt studerer naturen rundt seg i et stort og åpent strandlandskap. På storslått vis klarer Munch å si noe grunnleggende om menneskets plass i altet, og dets nysgjerrighet og søken etter kunnskap om verden. Et annet portalbilde til utstillingen er *Stoffveksling*, som viser en naken kvinne og mann ved en trestamme, en slags Adam og Eva. Motivet er innfattet av en utskåret treramme, som viser en hodeskalle og dyreskalle begravd i jorden mellom trerøtter – liv og død vevet i hverandre.

Gjennom naturen på Munch-museet består av seks kapitler, hvor det første heter «Mennesket». Sentralt er et møte mellom Munchs

maleri *Skrik* og fossilet *Ida*. Sistnevnte er med sine 47 millioner år verdens eldste apeskjelett, og skapte en sensasjon da det ble presentert i 2009. *Ida* har vært gjenstand for omfattende vitenskapelige undersøkelser og diskusjoner, slik *Skrik* også har vært på sin måte. Begge er dessuten populærkulturelle ikoner med sterk fascinasjonskraft. Med *Ida* bringes Darwins teori om livets og menneskets utvikling ettertrykkelig inn i utstillingen.

Neste utstillingskapittel, «Livet», går nærmere inn på Munchs idé om «stoffveksling», sammen med hans gjentatte bruk av treet som sentralt motiv. I forbindelse med motivene *Madonna* og *Sjalusi* blir biologiske og evolusjonistiske aspekter trukket frem. Sentrum for kapitlet «Universet» er Munchs intense sol-motiv. Med sitt kosmologiske perspektiv dreier det seg også om lys og stråling som grunnleggende naturfenomener. Blant annet rommer det hvite sollyset fargespekteret vi kan se i regnbuen. Motsatt fargen som optisk fenomen tar utstillingen også for seg fargen som fysisk substans. Pigmentene Munch brukte i sine malerier danner i seg selv en naturhistorie med sin forbindelse til forskjellige mineraler.

Det zoologiske bringes inn i utstillingen relatert til Munchs litografiske serie *Alfa og Omega*, en satirisk dyre- og menneskefabel. Denne vises sammen med et helt tablå av utstoppede dyr og dyr på glass. Her er det på et vis den ville og kaotiske naturen vi møter. Det neste kapitlet er titulert «Hagen», og dreier seg snarere om kultivering av naturen. I denne salen finner vi mange av Munchs motiver fra Ekely, som han gjerne malte igjen og igjen – frukttrær i blomstring, pløying av åkeren, almekoggen, kvinner i hagen og så videre. Dermed er det et eget rom viet «Årstidene», som følger naturens sykliske endringer. Parallelt med årstidene kommer vi her suksessivt til å vise henholdsvis vårmotiver, sommermotiver, høstmotiver og vintermotiver som Munch har malt.

Periode: 26. april – 4. januar 2015

Sted: Munch-museet og Naturhistorisk museum med Botanisk hage

Kurator: Jon-Ove Steihaug og en arbeidsgruppe bestående av Ute Kuhlemann Falck, Mie Mustad, Petra Pettersen, Sivert Thue, Lars Toft-Eriksen og Gerd Woll.

I forbindelse med *Gjennom naturen* arrangeres foredrag og seminarer der ulike temaer i utstillingen belyses. For nærmere program og datoer se www.munchmuseet.no

*Intet er litet intet er stort – I os er verdener. Det smaa deler sig i det store
det store i det smaa. – En bloddraape en verden med solcentrer og kloder.
Havet en draape en liden del av et legeme – Gud er i os og vi er i gud. Urly-
set er overalt og gaar hvor liv er – alt er bevægelse og lys – Krystaller fødes
og formes som barn i moders liv. Selv i den haarde sten brænder livets ild
Døden er begyndelsen til livet – til ny krystalisation*

Edvard Munch, *Kunnskapens tre*, skissebok, datert 1930–1935